

Warszawa, 10 czerwca 2020 r.

Stanowisko Unii Metropolii Polskich w sprawie wprowadzenia Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta (ROP)

Idea Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta (ROP)

Rolą ROP-u ma być osiągnięcie celów nadrzędnych, wynikających z założeń Gospodarki Obiegu Zamkniętego, tj. m.in. minimalizacja ilości produkowanych odpadów (opakowań i produktów o krótkim cyklu użytkowania) oraz zwiększenie produkcji opakowań recyklingowych / wielokrotnego użytku (tzw. ekoprojektowanie).

W pierwszym etapie ROP powinien skoncentrować się na opakowaniach i odpadach opakowaniowych. Zasadniczym celem jest partycypacja producentów opakowań i wprowadzających opakowania w kosztach m.in. zbierania, transportu i zagospodarowania odpadów. Co ważne partycypacja ta powinna być znacząca i proporcjonalna, tj. uzależniona od ilości wprowadzanych na rynek produktów i opakowań – innymi słowy „Zanieczyszczający płaci”. Środki te finalnie trafić powinny do gminnych systemów gospodarowania odpadami komunalnymi oraz współfinansować pozostałe koszty recyklingu, które dzisiaj w całości ponosi mieszkaniec. System ten może być łączony z systemem kaucyjnym i innymi rozwiązaniami ograniczającymi powstawanie odpadów.

Problem z recyklingiem i potrzeby wsparcia branży recyklingu

W Polsce od lat tworzony jest system gospodarowania odpadami. Praktycznie od zera, przy znacznym udziale środków UE, wybudowano dziesiątki instalacji do zagospodarowywania odpadów, tworząc infrastrukturę mającą udźwignąć stawiane Polsce, a w konsekwencji także samorządom, unijne wymogi w zakresie gospodarowania odpadami.

Doświadczenie minionych miesięcy boleśnie obnażyły niedoskonałości budowanego w Polsce od lat systemu gospodarowania odpadami, który jest niewydolny pod względem możliwości przetworzenia surowców zebranych selektywnie i wytworzonych w zakładach zagospodarowania odpadów (MBP).

Dlatego jednym z celów wprowadzenia ROP powinno być systemowe wsparcie, w tym dofinansowanie rozwoju rynku odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych.

Niedoskonałości istniejącego systemu

Równoległe do rozbudowy infrastruktury odpadowej, w Polsce od lat funkcjonuje system tzw. „opłaty produktowej” oparty o organizacje odzysku opakowań. Założeniem systemu było skierowanie środków pochodzących z opłaty produktowej do organizacji, które następnie poprzez system dopłat do recyklingu, redystrybuować miały środki do branży recyklerskiej.

Po latach funkcjonowania w Polsce organizacji odzysku stwierdzić należy, że system ten w obecnym kształcie nie sprawdza się. Organizacje zdejmują obowiązki zapewnienia poziomów odzysku i recyklingu odpadów z przedsiębiorców wprowadzających opakowania lub produkty w opakowaniach po bardzo niskich stawkach, a ich działanie przybrało formę handlu dokumentami potwierdzającymi recykling. W rezultacie wsparcie branży recyklerskiej nie istnieje, czego efektem jest m.in. obserwowana dzisiaj zapaść na rynku surowców.

Wobec niewydolności istniejących rozwiązań opartych o organizacje odzysku opakowań, jesteśmy przeciwni wprowadzeniu (czy może raczej wprowadzeniu ponownie) ROP-u w formule opartej na nowych instytucjach – tzw. organizacjach ROP opakowań. Idea pomniejszenia opłaty ponoszonej

przez zanieczyszczających przedsiębiorców z nadwyżki wypracowanej przez organizacje ROP, nad którymi przedsiębiorcy ci sprawują nadzór właścicielski jest zaprzeczeniem całej idei Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta.

Nasze postulaty w warstwie ogólnej

Wprowadzeniu ROP-u towarzyszyć powinno przede wszystkim osiągnięcie celu nadrzędnego, jakim jest dążenie do idei GOZ.

Należy zatem szukać rozwiązań nakładających większe niż do tej pory obowiązki na producentów produktów w opakowaniach bez możliwości ich unikania, skutkujące dążeniem do zmiany filozofii wykorzystywania opakowań w cyklu produkcyjnym oraz dystrybucji pozyskanych z opłaty produktowej środków, w możliwie krótkim łańcuchu pośredników.

Punktem wyjścia winno być kwalifikowanie opakowań już na etapie projektowania lub importu pod kątem ich możliwości poddania procesom recyklingu / odzysku i w zależności od potwierdzenia tej możliwości zupełnie różne nałożenie obciążeń finansowych przypisanych wprowadzającemu na rynek. Weryfikacja pod tym kątem ma za zadanie zmienić podejście producentów. Wielokrotnie wyższe koszty wprowadzania opakowań nie nadających się do ponownego użytkowania są skutecznym narzędziem blokującym ich stosowanie bo będzie miało odzwierciedlenie w finalnej cenie produktu oferowanego klientowi. Dziś tak nie jest.

Wymóg osiągnięcia poziomów odzysku i recyklingu wymagany od Polski jako kraju członkowskiego UE nie powinien być dzielony na jednostki samorządu terytorialnego. Gminy nie dysponują wszystkimi informacjami o odpadach komunalnych zbieranych na ich terenie i nie uczestniczą w pełni w obiegu odpadów podlegających recyklingowi. Informacje przekazywane są często na szczeblu centralnym z pominięciem gmin, jak choćby informacje o butelkach zbieranych w systemie kaucyjnym. Jednocześnie wnosimy o przywrócenie dotychczasowego wzoru obliczania poziomów recyklingu wyłącznie frakcji surowcowych do roku 2024. W międzyczasie winno być wypracowane wspólne stanowisko rządu i samorządów o celach i rozwiązaniach związanych z poziomami recyklingu.

Szczegóły proponowanego rozwiązania

W ramach ROP należy wprowadzić dwuskładnikową stawkę za wprowadzenie produktu na rynek. Pierwszym elementem powinna być stała opłata od wprowadzenia opakowania na rynek, która powinna pokrywać koszty zbierania i odzysku odpadów. Kolejnym elementem powinna być opłata zmienna, zróżnicowana i uzależniona m.in. od rodzaju wprowadzanego opakowania (szkło jako bardziej ekologiczne obłożone byłoby niższą opłatą niż np. tworzywo sztuczne), stopnia wykorzystania recyklatu do produkcji opakowania w którym wprowadzony został na rynek produkt. Przychód z tej opłaty powinien być przeznaczony na pokrycie kosztów recyklingu (w tym dofinansowanie instalacji recyklingu).

Można także wprowadzić dodatkowe obowiązki w postaci wykazywania się stopniowym wzrostem w latach poziomu zawarcia recyklatu w plastikowym opakowaniu wypuszczonym na rynek (kary finansowe), jak również obowiązek oznakowania na opakowaniach jasno określającego, do którego pojemnika dane opakowanie należy wrzucić.

Uzyskane w ten sposób środki kierowane zostaną do Urzędów Marszałkowskich (w roli Instytucji Wdrażającej), wykorzystując istniejące struktury i zadania tj. sprawozdawczość, BDO.

Środki następnie wykorzystane zostaną na:

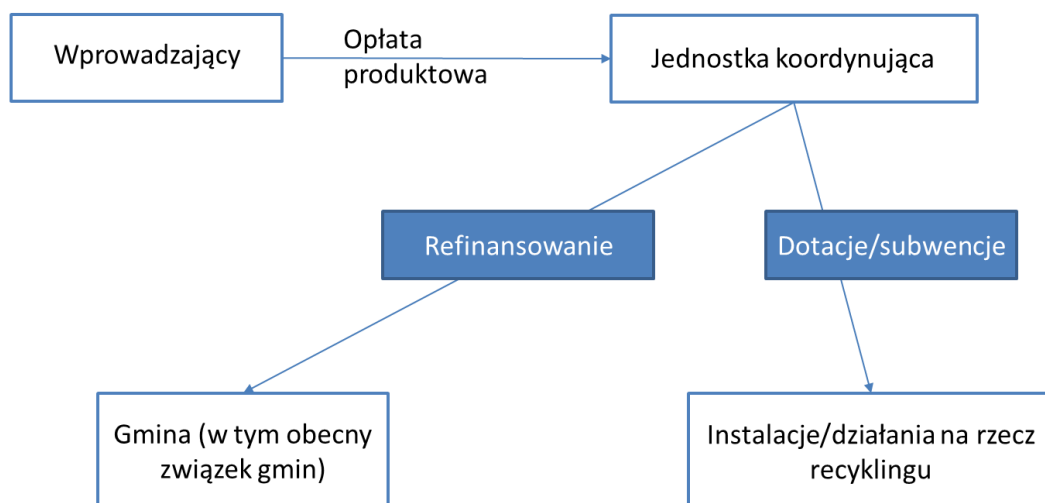
- subwencjonowanie poniesionych przez gminy kosztów odbioru, transportu i zagospodarowania odpadów surowcowych oraz dofinansowanie do działań edukacyjnych z zakresu prawidłowych postaw ekologicznych z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi;
- rozbudowę infrastruktury służącej odzyskowi i recyklingowi (subwencje/ dotacje);
- badania i innowacje nakierowane na ograniczenie ilości odpadów opakowaniowych oraz technologie przetwórstwa.

Co ważne, ewentualne nadwyżki rozdystrybuowane zostaną pomiędzy beneficjentów systemu: gminy i instalacje, a nie do producentów opakowań.

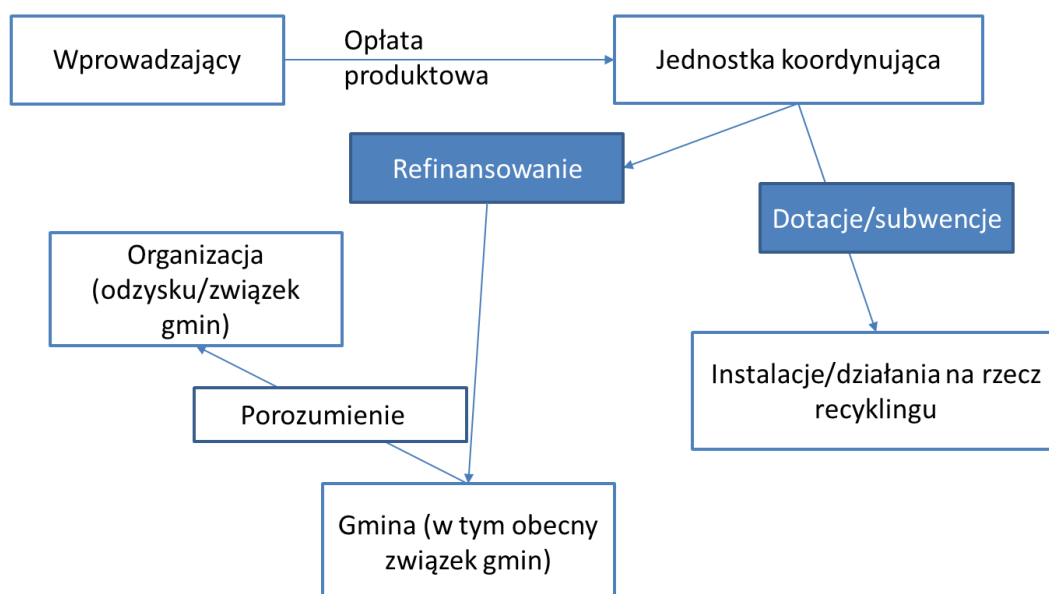
Bardzo istotnym elementem, koniecznym do zachowania prawidłowości działania systemu będzie uwzględnienie możliwości wspierania procesów zagospodarowania odpadów opakowaniowych w okresach w których ceny oferowane przez recyklerów powodują brak zainteresowania zbieraniem odpadów celem przekazania ich do dalszego zagospodarowania. Doświadczenia ostatnich miesięcy na rynku papieru wskazują jak duża dynamika cen może negatywnie oddziaływać na proces. Tym samym czysty mechanizm rynkowy winien mieć zabezpieczony mechanizm interwencji w czasie niskiego zapotrzebowania na surowiec.

Zasady systemu

- Gmina - chcąca utrzymać obecnie zorganizowany przez siebie system**

- Gmina – chcąca przekazać część zadań**

Zalety rozwiązania i efekt końcowy

- producentowi zależeć będzie na obniżeniu ilości wykorzystywanych opakowań przy sprzedaży produktu lub na projektowaniu opakowań wielokrotnego użytku/nadającego się do recyklingu – efekt: obniżenie ilości odpadów w obiegu;
- dzięki dofinansowaniu budowy oraz dofinansowaniu produktów z recyklingu powstaną instalacje przetwarzające surowce – efekt: powstanie rynek zbytu, znajdą się odbiorcy dla surowców zbieranych przez mieszkańców, rozwiąże się problem nadpodaży surowca, obniżeniu ulegną koszty zagospodarowania odpadów w instalacjach przyjmujących odpady od gmin;
- wpływy z opłat produktowych bezpośrednio zasilą gminne systemy – efekt: realne ograniczenie kosztów systemów GOK;
- stały, wyższy koszt wprowadzenia opakowania na rynek – efekt: prawidłowa reakcja rynku producentów da możliwość dokonywania zdrowych wyborów konsumenckich (na rynku pojawią się produkty opakowane m.in. w mniejszą ilość opakowań);
- utrzymanie kontroli nad strumieniem odpadów – efekt: szansa na osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu, mniejsze ryzyko uiszczania kar za ich nieosiągnięcie.

Zaproponowanemu rozwiązaniu przypisać należy następujące atuty:

Prostota – system oparty jest o jasne czytelne dla wszystkich uczestników systemu obowiązki i zasady funkcjonowania.

Prosty przekaz do mieszkańców – „Mniej odpadów i lepsza segregacja = niższe opłaty dla mieszkańców”.

Tempo wdrożenia – minimalizacja ilości zmian niezbędnych do wdrożenia nowego systemu ROP sprzyjać będzie szybkiej realizacji.

Brak kolejnych rewolucji odpadowych – dotychczasowe systemy organizowane przez gminy nie będą musiały być po raz kolejny drastycznie zmieniane, zmiany dokonają się z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury (logistyka gmin, infrastruktura dotycząca zagospodarowania/wysortowywania surowców).

Brak nowych uczestników systemu - powyższe rozwiązanie nie generuje powstawania nowego pośrednika w dystrybuowaniu środków z opłaty produktowej (tj. organizacje ROP opakowań), lecz zakłada wykorzystanie potencjału ludzkiego np. w urzędach marszałkowskich wyspecjalizowanych dziś w dystrybucji środków UE.

Likwidacja obecnych nieprawidłowości – system wprowadza nieuchronną i realną odpowiedzialność producenta za odpady wprowadzane na rynek oraz bezpośrednio wpływa na zmniejszenie ilości odpadów obecnych w systemie.

Elastyczność – rozwiązanie uwzględnia różnorodność gmin w Polsce (charakter, zaawansowanie w systemach gospodarowania odpadami komunalnymi).

Opłata dwuskładnikowa będzie promowała ekologiczne rozwiązania, a nie będzie stanowić paropodatku.

Przewodniczący Zespołu UMP
ds. odpadów komunalnych

Piotr Grzelak
Zastępca Prezydenta Miasta Gdańsk